

Likumprojekta "Grozījumi Kriminālprocesa likumā" papildinātā anotācija

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība

1. Pamatojums

1. Likumprojekts "Grozījumi Kriminālprocesa likumā" (turpmāk – likumprojekts) izstrādāts sakarā ar e-lietas platformas izstrādi un e-krimināllietas ieviešanu izmeklēšanas iestādēs, prokuratūrā un tiesās. Likumprojekts paredz gan tehniskus, gan saturiskus grozījumus Kriminālprocesa likumā, lai regulējumu padarītu tehnoloģiski neitrālu, elektronizētu atsevišķus procesus un kopumā veicinātu elektronisko dokumentu apriti kriminālprocesā. Likumprojekts stājas spēkā vispārējā kārtībā.

2. Pēc Tieslietu ministrijas iniciatīvas tika iesniegti citi nepieciešamie grozījumi KPL.

2. Pašreizējā situācija un problēmas, kuru risināšanai tiesību akta projekts izstrādāts, tiesiskā regulējuma mērķis un būtība

Pašreiz Latvijas Republikas prokuratūras lietvedības un tiesvedības informācijas reģistrēšanas risinājumu darba vajadzībām un datu izplatīšanas risinājumu nodrošina Prokuratūras informācijas sistēma. Savukārt rajonu (pilsētu) tiesu, apgabaltiesu un Augstākās tiesas lietvedības un tiesvedības informācijas reģistrēšanas risinājumu tiesu darba vajadzībām un datu izplatīšanas risinājumu nodrošina Tiesu informatīvā sistēma (turpmāk – TIS). TIS nodrošina elektronisku lietu uzskaiti un atsevišķu digitāli radītu lietas materiālu, piemēram, nolēmumu, elektronisku uzglabāšanu.

Paralēli krimināllietas tiek uzturētas papīra formā, kaut gan praksē aizvien lielākā daļa dokumentu tiek sagatavoti un aprit elektroniski, izmantojot e-pastu un citus elektronisko datu apmaiņas veidus.

Šobrīd darba organizācija ir pakārtota faktam, ka ar lietas oriģinālu vienlaicīgi var darboties tikai viena persona, ierobežojot paralēlas darbu izpildes iespējas. Lietas virzība gan starp institūcijām, gan institūciju iekšienē saistīta ar lietas fizisku pārvietošanu un apstrādi lietvedības kārtības ietvaros, kas paildzina izmeklēšanas un tiesvedības gaitu, bet faktisku vērtību tiesvedības procesam nepievieno. Materiālu pavairošanai un izplatīšanai pirmstiesas un tiesas procesos tiek rezervēts laiks, kas varētu tikt izmantots citām aktivitātēm.

Lai veicinātu izmeklēšanas iestāžu, prokuratūras un tiesas resursu efektīvu izmantošanu, kā arī attīstītu mūsdienīgu, uz cilvēku vērstu, ērtu un saprotamu tiesu pakalpojumu nodrošināšanu, kopš 2018. gada 19. marta Tieslietu ministrijas padotībā esošā iestāde Tiesu administrācija kopā ar partneriem Latvijas Republikas prokuratūru, Ieslodzījuma vietu pārvaldi, Valsts probācijas dienestu, Tieslietu ministriju, kā arī ciešā sadarbībā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centru īsteno programmas "E-lieta: izmeklēšanas un tiesvedības procesu pilnveide" 1. posmu (turpmāk – E-lietas programmas 1. posms), kas tiek finansēts Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) līdzfinansējuma Specifiskā atbalsta mērķa Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 2.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību" 2.2.1.1. pasākuma "Centralizētu publiskās pārvaldes IKT platformu izveide, publiskās pārvaldes procesu optimizēšana un attīstība" ietvaros. E-lietas programmas 1. posms sastāv no četriem atsevišķiem projektiem. Projekta "Tiesu informatīvās sistēmas attīstība" (Nr. 2.2.1.1/17/I/013) mērķi ir efektīva un vienota elektroniskā tiesvedības procesa izveide; efektīva informācijas apmaiņa starp tiesām, lietas dalībniekiem un citām ar tiesvedību saistītām informācijas sistēmām; racionāla TIS pilnveide, radot jaunus un izmantojot esošos

koplietošanas risinājumus. Minētā projekta ietvaros cita starpā paredzēts veikt kriminālprocesa elektronizāciju, pārejot no papīra lietas uz elektronisku lietu. Ņemot vērā E-lietas programmas 1. posmā paredzēto, **elektroniska krimināllietu aprīte vispirms tiks uzsākta prokuratūrā un tiesās, savukārt izmeklēšanas iestādes krimināllietas lietvedību elektroniski sāks kārtot atbilstoši katrā izmeklēšanas iestādē rīcībā esošajam tehniskajam nodrošinājumam.**

Tā kā šobrīd kriminālprocess pamatā ir pieskaņots papīra dokumentu aprītei, plānoto jaunievedumu kontekstā ir veicama virkne gan tehnisku, gan saturisku grozījumu Kriminālprocesa likumā (turpmāk – KPL), lai normatīvo regulējumu padarītu tehnoloģiski neitrālu, novēršot iespējamus normatīvos šķēršļus elektroniskās krimināllietas ieviešanai, un veicinātu elektronisko dokumentu aprīti. Vienlaikus, ņemot vērā kriminālprocesa specifiku un to, ka kriminālprocesa lietvedība elektroniski tiks īstenota pakāpeniski, KPL ir nepieciešams ietvert tādu normatīvo regulējumu, kas būtu piemērots gan krimināllietas lietvedības kārtīšanai papīra formātā, gan elektroniski e-lietas platformā.

Par fizisko personu datu apstrādi un identificējošiem datiem (grozījumi KPL 12., 121., 140., 143., 147., 302., 326., 398.¹, 401., 405., 427., 437., 524. un 634.¹ pantā)

Grozījums KPL 12. pantā paredz papildināt tā ceturto daļu ar trešo teikumu, nosakot, ka personas datu apstrādi kriminālprocesā regulē īpašs likums, proti, likums "Par fizisko personu datu apstrādi kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā". Jau šobrīd KPL 12. panta ceturta daļa uzsver valsts pienākumu nepieļaut nepamatotu iejaukšanos personas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību un privātās dzīves noslēpums ietver arī personas datus. Likums "Par fizisko personu datu apstrādi kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā" tika izstrādāts atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa direktīvai (ES) 2016/680 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu aprīti, ar ko atceļ Padomes pamatlēmumu 2008/977/TI. Atbilstoši likuma "Par fizisko personu datu apstrādi kriminālprocesā un administratīvā pārkāpuma procesā" 2. pantam likuma mērķis ir aizsargāt fizisko personu pamattiesības, it īpaši tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kad kompetentās iestādes apstrādā personas datus, lai:

- 1) novērstu, izmeklētu un atklātu noziedzīgus nodarījumus un administratīvos pārkāpumus;
- 2) piemērotu un izpildītu kriminālsodus un administratīvos sodus;
- 3) veiktu citas ar administratīvā pārkāpuma procesu vai kriminālprocesu saistītas darbības, tostarp piemērotu procesuālos piespiedu līdzekļus, nodrošinātu to personu uzraudzību, kuras nosacīti atbrīvotas no kriminālatbildības, procesa par noziedzīgi iegūtu mantu, procesa par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļiem, procesa par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļiem, procesa par piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem juridiskajām personām, procesa par spēkā esošu nolēmumu jaunu izskatīšanu norisi un to ietvaros pieņemto lēmumu izpildi.

Ņemot vērā, ka minētais likums regulē personas datu apstrādi arī kriminālprocesā, ir nepieciešams precizēt KPL 12. panta ceturto daļu, ietverot šā panta ceturtajā daļā atsauci uz minēto likumu, tādējādi precizējot tiesību normu.

Tāpat grozījums paredz papildināt pantu ar identificējošo datu definīciju. Ar identificējošiem datiem ir saprotami tādi personas dati kā vārds, uzvārds, personas kods vai identifikācijas numurs, bet ja tāda nav – dzimšanas datums un vieta. Minētā definīcija ir nepieciešama, lai, kriminālprocesa ietvaros, veicot personas datu ievadīšanu e-lietas platformā, likumā noteiktās personas varētu ar tiem rīkoties atbilstoši savai kompetencei, veicot kriminālprocesuālas darbības. Ņemot vērā, ka kriminālprocesā iesaistītajām personām var nebūt personas koda, ir nepieciešams paplašināt ievadāmo datu apjomu, proti, gadījumos, ja personai nav personas koda, ir apstrādājami tādi personas dati kā identifikācijas numurs, bet ja arī tāda nav – dzimšanas datums un vieta, lai konkrēto personu varētu identificēt. Minētais risinājums ir nepieciešams, lai e-lietas platformā varētu precīzi identificēt kriminālprocesā

iesaistīto personu, sastādīt procesuālos dokumentus elektroniskajā formā un tiktu ielasīti konkrētas personas dati, kā arī pārvaldīt piekļuves tiesības lietas dalībniekiem un saziņai ar kriminālprocesā iesaistītajām personām. Ievērojot minēto, grozījumus paredzēts izdarīt arī attiecīgajos KPL pantos, kas satur norādi uz personas datiem tos aizvietojot ar terminu "identificējošie dati".

Attiecīgi grozījumi **KPL 121., 140., 143., 147., 302., 326., 398.¹, 401., 405., 427., 437., 524. un 634.¹ pantā** ir saistīti ar grozījumiem KPL 12. pantā, ar kuriem tiek noteikta identificējošo datu definīcija. Grozījumi ir nepieciešami, lai e-lietas platformā būtu iespējams identificēt personas.

Par grozījumu KPL 110. pantā

Grozījumi **KPL 110. pantā** ir redakcionāli. Grozījumi paredz aizstāt vārdu "izdarīt" ar vārdu "izteikt", ņemot vērā, ka vārds "izteikt" ir ar plašāku nozīmi un ietver sevī piezīmju veikšanu jebkādā formā – rakstveidā, mutvārdos u.tml. Arī turpmāk lieciniekam būs tiesības izteikt piezīmes rakstveidā fiksētajās liecībās un attiecīgās procesuālās darbības veicēs šīs piezīmes fiksēs un iekļaus rakstveida liecībā. Grozījums saistīts ar to, ka liecības rakstveidā tiks fiksētas elektroniski un tieši procesuālās darbības izpildītājam ir piekļuve tehniskajiem līdzekļiem, ar ko liecības tiek fiksētas. Paredzēts, ka piezīmes varēs izteikt dažādos veidos, tostarp, pierakstot uz atsevišķas lapas, ko pievienos liecībai vai mutvārdos.

Par grozījumu KPL 113. pantā

Grozījumi **KPL 113. pantā** ir redakcionāli. Speciālistam arī turpmāk būs tiesības izteikt savas piezīmes saistībā ar viņa veiktajām darbībām vai sniegt skaidrojumu, bet tās vairs nebūs obligāti ietveramas pašā dokumentā, kurā tiek fiksēta izmeklēšanas darbība. Grozījums saistīts ar to, ka atbilstoši paredzētajam tehniskajam risinājumam e-krimināllietā pēc konkrētā dokumenta noslēgšanas, atbilstoši visiem drošības nosacījumiem, nebūs iespējams papildus veikt kādas piezīmes. Līdz ar to tiek paredzēts, ka speciālists turpmāk varēs izteikt piezīmes gan mutvārdos, ko fiksēs procesa virzītājs, gan uz atsevišķas lapas, kas tiks pievienots e-krimināllietā pie dokumenta, kurā tiek fiksēta izmeklēšanas darbība.

Par grozījumu KPL 182. pantā

Grozījums **KPL 182. pantā** paredz noteikt, ka turpmāk persona parakstīsies par to, ka ir saņēmusi lēmuma par kratīšanu kopiju, un šis apliecinājums par lēmuma saņemšanu tiks pievienots krimināllietas materiāliem. Proti, šobrīd KPL 182. panta otrā daļa nosaka, ka personai par lēmuma par kratīšanu kopijas saņemšanu ir jāparakstās lēmumā, bet, ņemot vērā tehnisko risinājumu, e-krimināllietā šāda parakstīšanās uz paša lēmuma vairs nebūs iespējama. Persona turpmāk varēs parakstīties par lēmuma saņemšanu vienā no KPL 317.² pantā noteiktajiem veidiem, gadījumos, ja krimināllietā tiks vesta e-lietā, vai uz paša dokumenta, ja krimināllietā būs papīra formātā (pārejas posmā).

Par grozījumu KPL 188. pantā

Grozījumi **KPL 188. pantā** vienādo regulējumu, kādā personai tiek izsniegts lēmums par procesuālo darbību veikšanu. Proti, šobrīd atbilstoši KPL 182. pantam gadījumos, kad tiek veikta kratīšana, uzsākot kratīšanu, izmeklēšanas darbības veicēs izsniedz personai, pie kuras tiek izdarīta kratīšana, lēmuma par kratīšanu kopiju un, atbilstoši izstrādātajiem grozījumiem KPL 182. pantā, persona par to parakstās. Savukārt pie izņemšanas KPL 188. pants paredz citādu kārtību, proti, uzsākot izņemšanu, izmeklēšanas darbības veicēs lēmumu par izņemšanu tikai uzrāda personai, par ko tā parakstās lēmumā un pēc izmeklēšanas darbības pabeigšanas personai tiek izsniegta lēmuma kopija. Ņemot vērā, ka KPL noteiktā kārtība, kādā tiek izsniegts lēmums par kratīšanu ir saprotamāka un efektīvāka, un to, ka personai arī pirms izņemšanas ir tiesības iepazīties ar lēmuma saturu, nav nekāda juridiska pamata lēmumu par izņemšanu izsniegt tikai pēc izmeklēšanas darbības pabeigšanas. Ievērojot minēto, ir nepieciešams

vienādot regulējumu attiecībā uz kratīšanu un izņemšanu, nosakot, ka arī izņemšanas gadījumā, uzsākot izņemšanu, izmeklēšanas darbības veicējs izsniedz personai, pie kuras tiek izdarīta izņemšana, lēmuma par izņemšanu kopiju un šī persona par to parakstās. Par lēmuma saņemšanu persona turpmāk varēs parakstīties vienā no KPL 317.² pantā noteiktajiem veidiem, gadījumos, ja krimināllieta tiks vesta e-lietā, vai uz paša dokumenta, ja krimināllieta būs papīra formātā (pārejas posmā). Attiecīgi nepieciešams veikt grozījumu arī KPL 188. panta trešajā daļā paredzot, ka pēc izmeklēšanas darbības veikšanas personai tiks izsniegts tikai izņemšanas protokols, jo lēmums tiks izsniegts iepriekš.

Par lietu un dokumentu sarakstu (grozījumi KPL 12. nodaļas nosaukumā, 235., 236., 361. pantā)

Grozījumi **KPL 12. nodaļas nosaukumā, 235. un 236. pantā** ir savstarpēji saistīti un vērsti uz to, lai turpmāk visas lietas un dokumenti, kas ir iegūti kriminālprocesā tiktu reģistrēti sarakstā, ņemot vērā nepieciešamību vienotā sarakstā norādīt ne tikai lietiskos pierādījumus un dokumentus, kā šobrīd to paredz KPL 236. pants, bet arī jebkuru procesuālo darbību laikā iegūto lietu, tajā skaitā arestēto mantu. Vienotais reģistrs ievērojami atvieglotu visu kriminālprocesā nonākušo lietu uzskaiti, glabāšanu un novērstu iespējamu mantas īpašnieka vai likumīgā valdītāja nepamatotu tiesību aizskārums, savlaicīgi neizlemjot par mantas atdošanu.

Praksē konstatēts, ka, piemēram, kratīšanas laikā izņemtās lietas ilgstoši netiek apskatītas un netiek izlemts to statuss kriminālprocesā, kā rezultātā tiek glabātas lietas, kuru nozīme kriminālprocesā nav konstatējama, turklāt tās netiek ierakstītas arī lietisko pierādījumu un dokumentu sarakstā.

Ievērojot minēto, grozījumi paredz mainīt KPL 12. nodaļas nosaukumu uz "Rīcība ar lietām un dokumentiem", tādējādi paplašinot nodaļas tvērumu attiecībā uz jebkuru procesuālo darbību laikā iegūto lietu.

Grozījumi KPL 235. pantā paredz izteikt panta nosaukumu jaunā redakcijā "Lietu un dokumentu pievienošana krimināllietai un glabāšana", pielāgojot to jaunajam nodaļas nosaukumam. Vienlaikus šā panta pirmajā daļā paredzēts izteikt panta pirmo daļu jaunā redakcijā, nosakot pienākumu turpmāk izmeklēšanas darbību gaitā iegūtās lietas un dokumentus procesa virzītājam reģistrēt krimināllietā esošajā lietu un dokumentu sarakstā. Attiecīgi nepieciešams grozīt arī panta otro daļu, mainot minētā saraksta nosaukumu. Vienlaikus paredzēts papildināt pantu ar 2.¹ daļu, kurā noteikts, ka rīcība ar arestēto mantu notiek KPL 28. nodaļas kārtībā. Proti, arī turpmāk visa rīcība ar arestēto mantu tiek regulēta KPL 28. nodaļā, izņemot to, ka atbilstoši KPL 12. nodaļai, arī šī manta ir iekļaujama lietu un dokumentu sarakstā un procesa virzītājam ir pienākums turpmāk veikt attiecīgās atzīmes šajā sarakstā. Tāpat grozījumi paredz papildināt panta astoto daļu, nosakot, ka pirmstiesas procesā līdz izmeklēšanas pabeigšanai procesa virzītājam krimināllietā esošajā lietu un dokumentu sarakstā jāveic atzīme par izmeklēšanas darbību gaitā iegūto lietu un dokumentu statusu kriminālprocesā. Ievērojot minētos grozījumus, procesa virzītājam turpmāk būs pienākums lietu un dokumentu sarakstā reģistrēt visas pirmstiesas kriminālprocesa laikā iegūtās lietas.

Savukārt grozījumi KPL 236. pantā paredz to izteikt jaunā redakcijā, nosakot lietu un dokumentu saraksta saturu. Atbilstoši grozījumiem šajā sarakstā ir norādāma informācija par lietas vai dokumenta nosaukumu, kā arī lietas statusu un tā maiņu kriminālprocesā, datumu un izmeklēšanas darbību, kad tas iegūts, glabāšanas vietu, kā arī datumu un galīgo rīcību ar lietu vai dokumentu. Ar lietas statusu ir saprotama jebkāda lietas juridiskā stāvokļa noteikšana, piemēram, arestētā manta, lietiskais pierādījums u.c. iespējamie statusi atbilstoši KPL regulējumam. Ņemot vērā, ka ne visas lietas, kas tiek izņemtas, turpmāk kriminālprocesā tiek izmantotas pierādīšanā vai mantisko jautājumu nodrošināšanai, ļoti svarīgi savlaicīgi noteikt lietas statusu. Tāpat, ja lieta pierādīšanā nav izmantojama un tiek atdota īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, tad arī par to ir izdarāma attiecīga atzīme lietu un dokumentu sarakstā. Turklāt gadījumā, ja lietas statuss tiek mainīts, arī šī informācija būs jānorāda lietu un dokumentu sarakstā, piemēram, prokuroram jānorāda statusa maiņa, konstatējot, ka lietai nav

lietiskā pierādījuma nozīmes kriminālprocesā, vai, atceļot arestu mantai, jo zudis iemesls mantisko jautājumu risinājuma nodrošināšanai.

Grozījums **KPL 361. pantā** ir saistīts ar paredzētajiem grozījumiem KPL 12. nodaļā, nosakot, ka turpmāk arī arestēto mantu procesa virzītājam ir pienākums reģistrēt lietu un dokumentu sarakstā.

Par aizturēšanu un atbrīvošanu no aizturēšanas (grozījumi KPL 266., 269. un 270. pantā)

Grozījumi **KPL 266., 269. un 270. pantā** paredz precizēt regulējumu attiecībā uz aizturēšanu un atbrīvošanu no aizturēšanas saistībā ar tehnoloģiskajiem risinājumiem e-lietā. Atbilstoši grozījumiem, paredzēts izslēgt KPL 266. panta ceturto daļu, kas paredz, ka aizturēšanas protokolā izdara atzīmes par aizturētā atbrīvošanu vai drošības līdzekļa piemērošanu. Ņemot vērā, ka e-lietā aizturēšanas protokols pēc tā parakstīšanas tiek noslēgts un tajā vairs nebūs iespējas izdarīt labojumus vai izmaiņas, ir paredzēts atteikties no aizturēšanas protokola papildināšanas. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka par drošības līdzekļa piemērošanu tiek pieņemts atsevišķs lēmums atbilstoši KPL 245. pantam, savukārt par aizturētā atbrīvošanu turpmāk paredzēts sagatavot atsevišķu protokolu.

Atsevišķa protokola sagatavošana tiek paredzēta, izsakot jaunā redakcijā KPL 269. panta otro daļu. Turpmāk par aizturētā atbrīvošanu tiks sagatavots protokols, kurā tiks norādīts atbrīvošanas pamats, datums un laiks. Atbrīvojot aizturēto, viņam izsniegs aizturēšanas un atbrīvošanas protokolu kopijas. Vienlaikus atbilstoši esošajai praksei, kā arī KPL 249. panta pirmajā daļā noteiktajai kārtībai, procesa virzītājam joprojām būs tiesības pieņemt lēmumu par personas atbrīvošanu no aizturēšanas, ja tas ir nepieciešams konkrētā kriminālprocesā.

Tāpat grozījumi paredz noteikt, ka turpmāk arī gadījumos, ja aizturēšana veikta KPL 270. panta otrās daļas 1. punktā minētajā gadījumā, un aizturētā persona iepriekš ir aizturēta KPL 264. panta kārtībā, procesuālās darbības veicējam būs jāraksta aizturēšanas protokols. Šobrīd KPL 270. panta piektās daļas trešais teikums nosaka, ka gadījumos, kad persona aizturēta atkārtoti, lai nodrošinātu, ka aizdomās turētais, apsūdzētais vai persona, pret kuru notiek process medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai, tiek nogādāta pie izmeklēšanas tiesneša, izmeklētājam, ja ir sagatavots ierosinājums par tāda drošības līdzekļa piemērošanu, kas saistīts ar brīvības atņemšanu, nav jāraksta jauns aizturēšanas protokols, bet protokolā, kas sastādīts par aizturēšanu KPL 264. panta kārtībā, iekļaujama norāde par to, no kura brīža persona uzskatāma par aizturētu šā panta kārtībā. Minēto regulējumu ir nepieciešams grozīt, ņemot vērā tehnisko specifikāciju e-lietā, proti, ievērojot nepieciešamos drošības apsvērumus, gadījumos, kad procesuāls dokuments būs pabeigts, proti, noslēgts un to vairs nebūs iespējams modificēt. Ievērojot minēto, nebūs iespējams arī jau pabeigtā aizturēšanas protokolā iekļaut papildu informāciju. Minētais grozījums neapgrūtinās procesa virzītāju darbu un nekādā mērā neuzliks papildu slogu, ņemot vērā, ka ievērojot pieejamās tehnoloģijas, šādu aizturēšanas protokolu sagatavošana būs vienkāršota un ātra.

Lai novērstu praksē esošās neskaidrības, kā arī precizētu normatīvo regulējumu, ir nepieciešams papildināt KPL 270. pantu ar sesto daļu, nosakot, ka aizturēšana šā panta kārtībā nav atkārtota aizturēšana vienā kriminālprocesā. Ar šo normu paredzēts precizēt, ka aizturēšanas, kas tiek veikta KPL 270. panta pirmajā un otrajā daļā paredzētajos gadījumos, termiņš netiek iekļauts aizturēšanas, kas paredzēta KPL 264. pantā, termiņā. Aizturēšana KPL 270. panta kārtībā uzskatāma par jaunu aizturēšanu īpaši noteiktos gadījumos, nevis atkārtotu aizturēšanu KPL 264. panta izpratnē.

Par grozījumu KPL 271. pantā

Grozījums ir saistīts ar praksē konstatēto problēmu saistībā ar apcietināto tikšanās ierobežojumiem. Proti, 2020. gada 6. jūlijā stājās spēkā likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā", kas cita starpā Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 271. panta trešo daļu izteica jaunā redakcijā, nosakot, ka apcietinātajam ir tiesības tikties un sazināties ar citām personām ar procesa virzītāja atļauju, ko paziņo apcietinātajam un ieslodzījuma vietai, kurā ir ievietots

apcietinātais. Pirmstiesas procesā procesa virzītāja lēmums par atteikumu apcietinātajam tikties un sazināties ir pārsūdzams izmeklēšanas tiesnesim. Ar minētajiem grozījumiem KPL tika noteikts, ka procesa virzītāja atļauja nav nepieciešama, lai tiktos ar: 1) aizstāvi, ar kuru ir noslēgta vienošanās konkrētajā kriminālprocesā vai kurš sniedz valsts nodrošināto juridisko palīdzību konkrētajā kriminālprocesā; 2) ārvalstnieka valsts diplomātiskās vai konsulārās pārstāvniecības pārstāvi; 3) īpašajā likumā, kas nosaka apcietinājumā turēšanas kārtību, noteiktajām personām.

Līdz ar to šobrīd saskaņā ar KPL 271. panta trešo daļu procesa virzītāja atļauja nav nepieciešama, lai tiktos ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā (turpmāk - ATKL) 13.¹ pantā noteiktajām personām:

1. vecāki, bērni, adoptētāji, brāļi, māsas, vecvecāki, mazbērni, laulātais;
2. persona, ar kuru apcietinātajam līdz apcietinājuma piemērošanai ir bijusi kopīga saimniecība vai kopīgs bērns;
3. persona, ar kuru apcietinātajam nav bijusi kopīga saimniecība vai nav kopīga bērna, ja šāda satikšanās veicinās sociāli lietderīgu kontaktu saglabāšanu un ja apcietināto ilgstoši neviens neapmeklē, ciktāl šāda tikšanās neapdraud citu personu pamattiesības, sabiedrības intereses un netraucē kriminālprocesa mērķu sasniegšanu.

Izvērtējot grozījumus KPL kopā ar ATKL normām, secināms, ka apcietinātajiem vairs netiek noteikti tikšanās un saziņas ierobežojumi un līdz ar to izmeklēšanas cietuma rīcībā nav nepieciešamā informācija, lai neatļautu satikšanos ar kādu no ATKL 13.¹ pantā minētajām personām, ja tas var apdraudēt kriminālprocesa intereses (piemēram, kriminālprocesā, kura ietvaros personai ir piemērots apcietinājums, viņa radniekiem ir liecinieka, apsūdzētā vai cietušā statuss).

Ņemot vērā minēto, Tieslietu ministrija sadarbībā ar Ģenerālprokuratūru, Valsts policiju un Ieslodzījumu vietu pārvaldi izstrādāja risinājumu, kas paredz procesa virzītāja tiesības noteikt tikšanās un saziņas ierobežojumus ar ATKL noteiktajām personām, lai nodrošinātu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu. Gadījumā, ja procesa virzītājs konstatē, ka ir nepieciešams ierobežot apcietinātā saziņu ar kādu no ATKL noteiktajām personām, tiek pieņemts motivēts lēmums, kuru procesa virzītājs nosūta ieslodzījuma vietai, lai tiktu nodrošināta tā izpilde. Minēto lēmumu persona var pārsūdzēt izmeklēšanas tiesnesim, bet, ņemot vērā šā lēmuma būtību, tā pārsūdzība neaptur tā lēmuma izpildi.

Vienlaikus norādāms, ka tiek gatavoti attiecīgi grozījumi ATKL, nosakot kārtību, kādā izmeklēšanas cietums nodrošinās procesa virzītāja noteikto tikšanās un saziņas ierobežojumu ievērošanu.

Par KPL 18.¹ nodaļu "Lietvedības īpatnības e-krimināllietā"

Grozījumi paredz papildināt **KPL ar jaunu 18.¹ nodaļu "Lietvedības īpatnības elektroniskajā krimināllietā"**. Grozījumi paredz, ka šī nodaļa regulēs visus ar lietvedību saistītos jautājumus, kad krimināllietā tiks veidota elektroniskajā krimināllietā (turpmāk - e-krimināllietā). Proti, atbilstoši grozījumiem, arī gadījumos, kad lietvedība krimināllietā tiek vesta e-lietā, ir piemērojamas vispārīgās KPL normas, savukārt šajā nodaļā noteiktais regulējums ir atzīstams par speciālajām normām attiecībā pret vispārējo regulējumu un ir piemērojams tikai gadījumos, kad krimināllietā tiek vesta e-lietā.

Atbilstoši jaunajam **KPL 317.¹ pantam**, ja krimināllietā tiek veidota kā e-krimināllietā, tad turpmāk visus ar konkrēto kriminālprocesa saistītos dokumentus augšupielādē vai veido, kā arī glabā e-lietā. Līdz ar to šādos gadījumos nav iespējama situācija, kad krimināllietā esošie dokumenti daļēji ir e-vidē, bet daļa papīra veidā (ar izņēmumu, kas noteikts šā panta astotajā daļā). Minētais regulējums atbilst KPL 374. panta pirmajai daļai, kas nosaka, ka no kriminālprocesa uzsākšanas brīža visus ar šo procesu saistītos dokumentus glabā vienkopus krimināllietā. Par dokumentiem šā panta tvērumā ir atzīstama jebkurā veidā un materiālā ierakstītā informācija, tostarp, dokumenti Dokumentu juridiskā spēka likuma 1. panta izpratnē, kā arī KPL 135. panta (dokuments) un 136. panta (elektroniskie pierādījumi) izpratnē.

Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši E-lietas programmas 1. posmam, tiek paredzēts pārejas posms, un krimināllietas papīra formātā sākotnēji tiks pārvērstas e-vidē prokuratūrā, ņemot vērā, ka izmeklēšanas iestādes uzsāks lietvedību e-vidē vēlāk. Atbilstoši projekta "Prokuratūras informācijas sistēmas attīstība" detalizētā projekta aprakstam projekta ietvaros tiks izstrādāta dokumentu iesniegšanas funkcionalitāte e-lietas publiskajā portālā, kurā būs iespējams strukturētā veidā pievienot lietai saistītos dokumentus. Izmantojot lietas metadatus, šie dokumenti tiks automātiski pievienoti lietas materiāliem. Papīra formātā iesniegtie procesuālie dokumenti tiks elektronizēti un pievienoti lietai, izmantojot dokumentu skenēšanas aplikāciju. Pēc izmeklēšanas iestāžu pievienošanās e-krimināllietai, ar kriminālprocesu saistītie dokumenti prioritāri ir veidojami un glabājami e-krimināllietā, savukārt tikai izņēmuma gadījumos ar kriminālprocesu saistītie dokumenti ir veidojami un glabājami papīra formā (piem., valsts noslēpums).

Ņemot vērā, ka e-krimināllietā sastāv no vairākām informācijas platformām, proti, materiālu aprīte notiks vairākās informācijas sistēmās, tiek paredzēts KPL 317.¹ panta otrajā daļā noteikt sistēmu turētājus un pārziņus. Informācijas sistēmas pārzinis tiek noteikts, pamatojoties uz Valsts informācijas sistēmu likuma 5. panta pirmās daļas 1. punktu. Ar grozījumiem paredzēts noteikt, ka Kriminālprocesa informācijas sistēmas pārzinis un turētājs ir Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs. Savukārt jau šobrīd atbilstoši Prokuratūras likuma 51.¹ pantam Prokuratūras informācijas sistēmas turētājs un pārzinis ir Latvijas Republikas prokuratūra, savukārt saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 28.⁶ pantu TIS pārzinis un turētājs ir Tiesu administrācija.

KPL 317.¹ panta trešā daļa paredz noteikt kārtību, kādā oriģinālie dokumenti, ja tie ir papīra formā, tiek pārvērsti elektroniskos dokumentos ar elektronisko parakstu, to pievienošanai e-krimināllietai. Papīra formā iegūtie vai sagatavotie ar šo procesu saistītie dokumenti ir jebkādi procesuālie dokumenti, kurus ir sagatavojusi jebkura persona, kā arī līgumi, pilnvaras vai atsevišķas parakstu lapas, apliecinājumi u.c. dokumenti, ja tie ir saistīti ar konkrēto kriminālprocesu.

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 23. jūlija regulas Nr. 910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK (turpmāk – Regula Nr. 910/2014) 3. panta 10. punkta izpratnei elektroniskais paraksts ir elektroniski dati, kas pievienoti citiem elektroniskajiem datiem vai loģiski saistīti ar tiem un ko parakstītājs izmanto, lai parakstītos. Vienlaikus papildus tiek paredzēts noteikt kritērijus, lai pārveidotus dokumentus atzītu par derīgiem, un proti, pārvērstajā elektroniskajā dokumentā ir jābūt nodrošinātam oriģinālā dokumenta satura attēlojumam un atbilstībai tam noteiktajā datu glabāšanas laikā, nodrošinātai satura lasīšanai elektroniski un, ja nepieciešams, atvasinājuma veidošanai papīra formā, kā arī pārvērstais dokuments tiek aizsargāts pret papildinājumiem, izmaiņām vai neatļautu piekļūšanu vai iznīcināšanu. Saskaņā ar šā panta piekto daļu pārvērstajiem dokumentiem ir tāds pats juridiskais spēks kā oriģinālajam dokumentam.

KPL 317.¹ panta ceturtnā daļa paredz, ka šā panta trešajā daļā minētos papīra formas dokumentus nodod procesa virzītājam un tos glabā līdz galīgā nolēmuma spēkā stāšanās dienai. Dokumenta glabāšanas un iznīcināšanas process notiek iestādes vadītāja noteiktajā kārtībā.

Līdz ar to, jebkādi dokumenti, kad tie tiek pārvērsti un pievienoti kā krimināllietas materiāls e-lietā, tie tiek attiecīgi pārsūtīti tam procesa virzītājam, kura rīcībā ir krimināllietā. Pārvērstā dokumenta glabāšanas un iznīcināšanas process notiek iestādes vadītāja noteiktajā kārtībā, kas tiek regulēta iekšējos normatīvos aktos.

Vienlaikus, lai novērstu jebkādas šaubas par krimināllietas autentiskumu un novērstu iespējamu elektronisko dokumentu pārveidošanu, KPL 317.¹ panta sestā daļa paredz noteikt, ka jebkādos dokumentus, kas veidoti vai augšupielādēti e-lietā, drīkst dzēst, veikt izmaiņas tajos tikai uz lēmuma pamata un saskaņā ar KPL normām.

Attiecībā uz e-lietā veicamajiem apliecinājumiem un parakstiem tiek paredzēts, ka prasības par dokumenta parakstīšanu vai apliecinājuma veikšanu ir izpildītas, ja dokumenti vai

apliecinājumi izveidoti e-lietas platformā un parakstīti ar elektronisko parakstu Regulas Nr. 910/2014 3. panta 10. punkta izpratnē vai papīra dokumenta formā veiktais paraksts vai apliecinājums ir pārvērsts atbilstoši šā panta trešās daļas noteikumiem. Līdz ar to parakstu var veidot pašā e-lietā, izmantojot elektronisko parakstu, vai papīra formātā, to attiecīgi pārveidojot. Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši Elektronisko dokumentu likumam dokumentus var apliecināt arī izmantojot drošu elektronisko parakstu. Norādāms, ka drošs elektroniskais paraksts netiek noteikts kā obligāts konkrētiem dokumentu veidiem, ņemot vērā, ka likumprojektā tiek paredzēts dokumentus parakstīt, izmantojot gan drošu elektronisko parakstu, gan elektronisko parakstu. Šāda kārtība noteikta atbilstoši Elektronisko dokumentu likuma 3. panta sestajai daļai, proti, Kriminālprocesa likuma 317.¹ panta trešajā un septītajā daļā tiek noteikta cita dokumentu noformēšanas kārtība un nosacījumi. Turklāt Regulas Nr. 910/2014 25. panta 1. punktā noteikts, ka elektroniskajam parakstam ir neapšaubāms juridiskais spēks, tas ir pieņemams kā pierādījums tiesvedībā, un to nedrīkst noraidīt tikai elektroniskā formāta dēļ vai tādēļ, ka tas neatbilst kvalificētu elektronisko parakstu prasībām.

KPL 317.¹ panta astotā daļa paredz regulējumu, kā rīkoties, ja krimināllietā satur valsts noslēpumu. Atbilstoši paredzētajam regulējumam valsts noslēpumu saturošus objektus, apkopo atsevišķā sējumā, neievadot e-lietā. E-lietā par to izdara atzīmi. Minētais regulējums atbilst KPL 374. panta otrajai daļai, kas nosaka, ka valsts noslēpumu saturošus objektus apkopo atsevišķā sējumā. Ņemot vērā, ka e-lietas platformā nav iespējams nodrošināt visus nepieciešamos drošības pasākumus valsts noslēpuma glabāšanai atbilstoši likumam "Par valsts noslēpumu", arī turpmāk valsts noslēpumu saturoši objekti tiks kārtoti atsevišķā sējumā papīra formātā, kas būs daļa no krimināllietas.

KPL 317.² pants paredz regulējumu, kādā persona, kura piedalās procesuālās darbībās, apliecinās piedalīšanos ar savu parakstu. Ņemot vērā, ka nav iespējams nodrošināt visām kriminālprocesā iesaistītajām personām vienādu tehnisko nodrošinājumu sava paraksta izdarīšanai e-krimināllietā, ir paredzēts noteikt vairākus alternatīvus parakstīšanās veidus, kuru izmantošanu noteiks procesa virzītājs, atbilstoši pieejamiem tehniskajiem līdzekļiem.

Grozījumi paredz noteikt trīs dažādus veidus, kādos persona varēs apliecināt piedalīšanos procesuālajā darbībā ar savu parakstu – drošs elektroniskais paraksts vai elektroniskais paraksts procesuālajā dokumentā, vai pašrocīgs paraksts, ar elektronisko vai drošu elektronisko parakstu uz apliecinājuma. Papīra apliecinājums, kas būs pašrocīgi parakstīts, tiks pārveidots elektroniskā formātā un pievienots krimināllietai.

Drošs elektroniskais paraksts ir kvalificēts elektroniskais paraksts Regulas Nr. 910/2014 3. panta 12. punkta izpratnē.

Ar elektronisko parakstu tiek saprasts paraksts elektroniskajā vidē, kas atbilst Elektronisko dokumentu likuma 1. panta 4. punktam. Regulas Nr. 910/2014 3. panta 10. punkta izpratnē elektroniskais paraksts ir elektroniski dati, kas pievienoti citiem elektroniskajiem datiem vai loģiski saistīti ar tiem un ko parakstītājs izmanto, lai parakstītos. Elektronisko parakstu persona varēs izmantot, pielietojot dažādus parakstīšanās rīkus, kā, piemēram, elektroniskās parakstīšanās sistēmas rīku, kas būs pieejams e-lietas portālā, vai paraksta attēla iegūšanas aparatūras sensoru, ja tāds būs procesa virzītāja rīcībā. Elektroniskās parakstīšanās rīku, persona varēs izmantot, autentificējoties savā profilā e-lietas portālā. Šāda sistēmas elektroniskā paraksta izmantošana būs iespējama gadījumos, ja dokuments tiek izveidots e-lietas portālā (piemēram, procesā iesaistītās personas iesniegums, atsevišķas formas apliecinājums un tml.). Izmantojot elektroniskās parakstīšanās sistēmas rīku, tas pēc parakstīšanas automātiski tiks nosūtīts uz e-lietas platformu.

Tāpat, ja procesa virzītāja rīcībā būs paraksta attēla iegūšanas aparatūras sensors, persona ar tā palīdzību varēs elektroniski parakstīties un veiktais elektroniskais paraksts automātiski tiks pievienots attiecīgajam procesuālajam dokumentam vai apliecinājumam krimināllietā, kas būs saistīts ar procesuālo dokumentu.

Ar apliecinājumu ir saprotams procesa virzītāja sagatavots dokuments e-lietā, uz kura tiks atspoguļots procesuālajā dokumentā ietvertais unikālais numurs, kas sasaistīs apliecinājumu ar

parakstāmo procesuālās darbības dokumentu. Apliecinājumu persona varēs parakstīt trīs veidos – pašrocīgi (ja apliecinājums būs papīra formātā), ar elektronisko parakstu vai drošu elektronisko parakstu. Pēc apliecinājuma parakstīšanas, procesa virzītājs šo dokumentu atbilstoši KPL 317.¹ panta trešās daļas nosacījumiem izveidos vai pievienos e-krimināllietai.

KPL 317.² panta otrā daļa paredz, ka gadījumos, kad atbilstoši KPL normām, personas tiek brīdinātas par kriminālatbildību, kā arī personas tiek informētas, iepazīstinātas, vai tām tiek izskaidrotas tās tiesības un/vai pienākumi, personas minēto apliecinās ar parakstu **pēc** procesuālās darbības. Minētais regulējums nekādā veidā neietekmē šajā likumā noteikto brīdi, kad personas tiek brīdinātas vai informētas par tiesībām, bet tikai tiek pārcelts fiziskās parakstīšanās brīdis. Grozījumi ir nepieciešami, lai gadījumos, ja persona parakstās uz atsevišķas paraksta lapas, krimināllietā joprojām būtu pārskatāma un nesastāvētu no nesamērīgi daudziem šādiem apliecinājumiem, kā arī, lai tehniski būtu iespējams šo apliecinājumu piesaistīt procesuālās darbības dokumentam ar unikālu dokumenta numuru.

Savukārt panta trešā daļa paredz noteikt, ka procesuālās darbības vai dokumenta apliecinājumu var fiksēt arī skaņu, skaņu un attēlu ierakstā. Šobrīd gadījumos, kad procesuālās darbības tiek fiksētas skaņu, skaņu un attēla ierakstā atbilstoši KPL 143. pantam, persona, kura piedalās šajā procesuālajā darbībā, praksē šo darbību jau apliecina tajā pašā ierakstā. Atbilstoši grozījumiem paredzēts precizēt, ka turpmāk persona procesuālās darbības skaņas vai skaņas un attēla ierakstā varēs apliecināt ne tikai, kad visa procesuālā darbība tiek fiksēta ar tehniskajiem līdzekļiem, bet arī jebkurā citā gadījumā, procesa virzītājam fiksējot arī tikai apliecinājumu, kas tiks pievienots krimināllietai.

Atbilstoši piedāvātajiem grozījumiem **KPL 317.³ pants** paredz, ka turpmāk persona ar krimināllietas materiāliem varēs iepazīties e-lietas portālā. Tiek paredzēts, ka gadījumos, ja persona nelūdz tai izsniegt procesuālu dokumentu vai lietas materiālu kopijas papīra formātā, persona ar tām varēs iepazīties e-lietas portālā, veicot autentifikāciju. E-lietas portālam būs iespēja piekļūt (autentificēties) ar šādiem veidiem: ar lietotājevārdu, ar vienotās pieteikšanās moduli (eID, eparaksts, eParakstsmobile, Swedbank, SEB, Citadele, Luminor/Nordea, Luminor/DNB, Industria, PrivatBank, Rietumu, BlueOrange, EU eID), izmantojot kādu no iekļauto resursu rekvizītiem, piemēram bankas lietotājevārdu un SmartID apstiprinājuma paroli. Pēc dokumenta pieejamības e-lietas portālā, atsevišķā portāla sadaļā būs pieejama informācija par aktuālajiem notikumiem lietās, kur persona ir reģistrēta kā dalībnieks (procesā iesaistītā persona). Saskaņā ar Oficiālās elektroniskās adreses likuma 12. panta pirmo daļu, ja personai ir aktivizēts oficiālās elektroniskās adreses konts, valsts iestāde un privātpersona sazinās elektroniski un elektronisko dokumentu nosūta, izmantojot oficiālo elektronisko adresi. Ievērojot minēto, gadījumā, ja persona ir aktivizējusi oficiālās elektroniskās adreses kontu un kriminālprocesā nav norādījusi citu saziņas kanālu, visi paziņojumi prioritāri tiks nosūtīti uz oficiālo elektronisko adresi. Šāda saziņas kārtība e-krimināllietā ir atzīstama par speciālo normu attiecībā pret KPL 330. panta otrajā daļā noteikto, ka personai, kuru aicina pirmo reizi pirmstiesas kriminālprocesā pavēsti parasti nogādā uz dzīvesvietu vai juridisko adresi. Vienlaikus norādāms, ka KPL 330. panta otrā un trešā daļa jau paredz, ka pavēsti var nosūtīt arī uz personas elektronisko adresi. Savukārt, gadījumā, ja persona būs norādījusi citu saziņas kanālu (e-pasta adrese, pasta adrese), tieši personas norādītais saziņas kanāls tiks izmantots kā prioritārs.

Vienlaikus norādāms, ka, ja personai pienākas bezmaksas tulka palīdzība atbilstoši KPL regulējumam, kārtība, kādā tā tiks nodrošināta, netiks mainīta, proti, joprojām procesa virzītājs nodrošinās tulka pakalpojumus, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus (uz vietas iestādē, ieslodzījuma vietā).

Paredzams, ka ne visām kriminālprocesā iesaistītajām personām ir nepieciešamās iemaņas un tehniskie līdzekļi, lai izmantotu e-lietas portālu, līdz ar to KPL 317.³ panta otrā daļa nosaka, ka procesa virzītājs var personai izsniegt arī e-krimināllietas materiālu, tostarp, tikai atsevišķu dokumentu, kopijas papīra formātā. Šāda kārtība attieksies arī uz personām, kuras atrodas ieslodzījuma vietā līdz laikam, kad ieslodzījumu vietās būs pietiekams tehniskais

nodrošinājums, lai nodrošinātu jebkuram ieslodzītajam tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem e-vidē atbilstoši KPL regulējumam.

Procesa virzītājs, izvērtējot personas pieteikumu, izlemj, vai personai lietas materiāli ir izsniedzami papīra formātā. Kārtība, ka procesa virzītājs var noraidīt šādu pieteikumu, ir izstrādāta, lai izvairītos no iespējamās negodprātīgas rīcības no lietas dalībnieku puses, piemēram, vairākkārtīgu lūgumu izsniegt jau iepriekš izsniegtu dokumentu kopijas. Norādāms, ka par procesa virzītāja rīcību, noraidot šādu pieteikumu, varēs iesniegt sūdzību atbilstoši KPL 24. nodaļā paredzētajai kārtībai.

Jaunais **KPL 317.⁴ pants** paredz, ka gadījumos, kad persona kā savu sūtījumu saņemšanas adresi būs norādījusi elektronisko adresi, persona uz norādīto adresi saņems paziņojumu par konkrēta dokumenta pieejamību e-lietas portālā, kur tā, veicot autentifikāciju, varēs iepazīties ar konkrēto dokumentu. E-lietas portāls ir sabiedrībai, komersantiem, kā arī pirmstiesas kriminālprocesā un tiesvedības procesos iesaistītajām institūcijām paredzēta vide, kas nodrošinās piekļuvi elektroniskajai lietai (tostarp e-krimināllietai), tiesvedības notikumu kalendāriem un ar tiesvedības procesiem saistītajiem e-pakalpojumiem. E-lietas publiskā portāla plānotie lietotāji ir lietas dalībnieki, tai skaitā advokāti, eksperti un iedzīvotāju vai valsts interešu aizstāvošo iestāžu pārstāvji, Valsts probācijas dienesta klienti, probācijas darba devēji, kā arī ieslodzītie un to tuvinieki. E-lietas publiskais portāls tiks veidots, paplašinot esošo TIS Datu izplatīšanas sistēmu, un tas nodrošinās iespēju iesniegt procesuālos dokumentus izmeklēšanas iestādēm un prokuratūrai, tiesām, Valsts probācijas dienestam un Ieslodzījuma vietu pārvaldei, aizpildot elektroniskas veidlapas.

Procesuālā termiņa tecējums šādā gadījumā tiek aprēķināts atbilstoši KPL 321. un 333. pantam, proti uzskatāms, ka personai ir paziņots par dokumenta pieejamību otrajā darb dienā pēc attiecīgā paziņojuma nosūtīšanas. Vēršama uzmanība, ka arī kārtība, kādā tiek noteikta tiesas sprieduma pieejamības diena (KPL 321.¹ pants), netiek mainīta, ņemot vērā, ka tiek mainīta tikai dokumenta pieejamības vieta uz elektronisko vidi.

Minētais paziņošanas veids attieksies tikai uz situācijām, kad personām tiek paziņots par dokumenta pieejamību e-lietas portālā, proti, gadījumiem, kad personām netiek izsniegti dokumenti papīra formātā. Minētie grozījumi ir saistīti arī ar birokrātiskā sloga mazināšanu.

Atbilstoši pārejas noteikumu 78. punktam šā likuma 18.¹ nodaļa stājas spēkā 2021. gada 1. decembrī. Līdz 2023. gada 30. novembrim šā likuma 18.¹ nodaļu piemēro atbilstoši tehniskajām iespējām. Laikā no 2021. gada 1. decembra līdz 2023. gada 30. novembrim izmeklētājs, pabeidzot izmeklēšanu un nododot lietas materiālus prokuratūrai, papīra formā iegūtos vai sagatavotos krimināllietas materiālus skenē un pievieno arī Kriminālprocesa informācijas sistēmā. Tiesa, saņemot krimināllietu papīra formā, var to izskatīt, nepārvēršot e-krimināllietā.

Tādējādi sākot ar 2021. gada 1. decembri, izmeklēšanas iestādes, nododot lietas materiālus prokuratūrai, Kriminālprocesa informācijas sistēmā (turpmāk - KRAS) pievieno lietas materiālus kā ieskenētu dokumentu elektroniskā formā. Virzot e-krimināllietu uz tiesu, tiesai tiek nodoti arī no izmeklēšanas iestādes saņemtie papīra formā iegūtie vai sagatavotie lietas materiāli.

Ar pārejas noteikumiem tiek paredzēta pakāpeniska e-lietas ieviešanu, vienlaikus nosakot termiņu, kurā e-lieta tiek ieviesta pilnībā. Grozījums paredz noteikt, ka līdz 2023. gada 30. novembrim šā likuma 18.¹ nodaļu piemēro atbilstoši tehniskajām iespējām. Savukārt laikā no 2021. gada 1. decembra līdz 2023. gada 30. novembrim izmeklētājs, pabeidzot izmeklēšanu un nododot lietas materiālus prokuratūrai, krimināllietas materiālus papīra formā skenē un pievieno arī KRAS. Tādējādi divu gadu laikā būs iespējams veidot *pilotlietas* un, ja tiks konstatētas nepilnības, tās būs iespējams novērst pirms pilnīgas e-lietas ieviešanas. Termins līdz 2023. gada 30. novembrim ir saistīts ar e-lietas programmas projektos sasniedzamajiem projekta rādītājiem (tiesvedības elektronisko lietu īpatsvars), kas, izmantojot e-lietas koplietošanas komponentes, divus gadus pēc projekta beigām tiek paredzēti 100% gadījumos tiesā.

Ar priekšlikumu tiek noteikts pienākums izmeklētājam, pabeidzot izmeklēšanu un nododot lietas materiālus prokuratūrai, krimināllietas materiālus papīra formā skenēt un pievienot arī KRAS. Ievērojot minēto, gadījumos, kad izmeklēšana tiek pabeigta un lieta tiek nodota prokuratūrai KPL 401.panta pirmās daļas 1., 2., 4.punkta vai 440.¹ panta kārtībā, izmeklētājs ieskenē visus krimināllietas materiālus, kas ir papīra formātā un ievieto KRAS, vienlaikus papīra lietu nododot prokuratūrai, kas attiecīgi publicēs ieskanētos dokumentus e-lietā, tos apliecinot atbilstoši KPL 317.¹ panta trešajā daļā noteiktajai kārtībai. Vienlaikus norādāms, ka pienākums ieskanēt krimināllietas materiālus un ievietot KRAS neattiecas uz gadījumiem, kad kriminālprocess tiek izbeigts izmeklēšanas iestādē.

Tāpat priekšlikums paredz noteikt, ka tiesa, saņemot krimināllietu papīra formā, var to izskatīt, nepārvēršot e-krimināllietā. Ar minēto regulējumu tiek nostiprināta pieeja, ka tiesām netiek uzlikts pienākums pārveidot papīra lietu par e-lietu, lai varētu to izskatīt. Proti, neatkarīgi no e-lietas ieviešanas termiņiem, gadījumā, ja tiesā tiks saņemta krimināllietas papīra formātā tiesai nebūs nekādu šķēršļu to izskatīt atbilstoši Kriminālprocesa likuma vispārējam regulējumam, neievērojot vērā šā likuma 18.¹ nodaļu.

Savukārt atbilstoši pārejas noteikumu 79.punktam paredzēts noteikt, ka arī tad, kad notiks elektroniska krimināllietu aprīte, personām, kuras atrodas ieslodzījuma vietā, procesa virzītājs nodrošinās iespēju iepazīties ar krimināllietas materiāliem, ņemot vērā katras ieslodzījuma vietas tehnisko nodrošinājumu. No minētā izriet, ka personām, kuras atrodas ieslodzījuma vietā, nebūs pienākums saskaņā ar KPL 317.³ panta otrajā daļā noteikto lūgt krimināllietas materiālu, tostarp, procesuālo dokumentu, kopiju izsniegšanu, bet procesa virzītājs nepieciešamos dokumentus izsniegs papīra formātā atbilstoši KPL nosacījumiem, ja vien ieslodzījuma vieta nenodrošina ieslodzītajiem pieeju nepieciešamajiem tehniskajiem līdzekļiem.

Par grozījumu KPL 362. pantā

Grozījumi **KPL 362. pantā** paredz noteikt, ka turpmāk gadījumos, kad virtuālajai valūtai tiek uzlikts arests, par to nav nepieciešams rakstīt protokolu, jo šī manta jau ir izņemta un atrodas pie procesa virzītāja. Saskaņā ar KPL 187. pantu izņemšanu izdara ar procesa virzītāja lēmumu, kurā norāda kas, kur, pie kā, kādā lietā, un kādus priekšmetus vai dokumentus izņemt, līdz ar to atsevišķi sastādīt protokolu par aresta uzlikšanu mantai nav nepieciešams. Norādāms, ka atbilstoši KPL 188. panta trešajai daļai lēmums par izņemšanu tiek izsniegts personai, pie kuras izņemšana izdarīta.

Par grozījumu KPL 366. pantā

Grozījums KPL 366. panta pirmajā daļā paredz noteikt, ka izmeklēšanas laikā procesa virzītājs lēmumu par mantas aresta atcelšanu pieņem ar uzraugošā prokurora piekrišanu. Grozījums tika izstrādāts, jo praksē konstatēts, ka izmeklēšanas iestādes izmeklētāji neinformē uzraugošo prokuroru par pieņemto lēmumu par aresta atcelšanu mantai. Tā rezultātā arests tiek atcelts arī gadījumos, kad mantu nepieciešams saglabāt, lai risinātu mantiskos jautājumus kriminālprocesā vai manta var tikt atzīta par noziedzīgi iegūtu. Uzraugošā prokurora kontrole šajā gadījumā ir būtiska, lai nodrošinātu taisnīgu mantisko jautājumu risinājumu, gan ievērojot cietušā intereses, gan arī nodrošinot iespējamo mantas īpašo konfiskāciju. Vienlaikus norādāms, ka jaunais regulējums nav attiecināms uz gadījumiem, kad lēmums par aresta atcelšanu mantai tiek pieņemts vienlaicīgi ar lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu, ņemot vērā KPL 392.1 panta nosacījumus.

Ievērojot minēto, tika konstatēts, ka ir nepieciešams papildināt KPL 366. panta pirmo daļu ar nosacījumu, ka izmeklēšanas laikā līdz tās pabeigšanai izmeklētājs lēmumu par mantas aresta atcelšanu pieņem ar uzraugošā prokurora piekrišanu, savukārt panta pirmās daļas līdzšinējo otro teikumu attiecīgi uzskatīt par trešo teikumu.

Par grozījumu KPL 387. pantā

Grozījums KPL 387. panta trīspadsmitajā daļā ir vērsts uz izmeklēšanas iestādes amatpersonu, kuras pilnvarotas veikt kriminālprocesu, kompetences paplašināšanu veikt neatliekamās izmeklēšanas darbības, ja izmeklēšanas iestāde saņem ziņu par notiekošu vai notikušu noziedzīgu nodarījumu, kura izmeklēšana neietilpst tās kompetencē.

Grozījums ir nepieciešams, ņemot vērā praksē konstatētās problēmas, ka izmeklēšanas iestādes amatpersonas, kuras pilnvarotas veikt kriminālprocesu un atrodas noziedzīga nodarījuma, piemēram, kriminālpārkāpuma vai mazāk smaga nozieguma izdarīšanās vietā, nevar veikt neatliekamās izmeklēšanas darbības, jo konkrētā noziedzīgā nodarījuma izmeklēšana neietilpst tās kompetencē. Piemēram, Valsts robezsardze nevar veikt izmeklēšanas darbības, ja konkrētā noziedzīgā nodarījuma izmeklēšana ir piekritīga Valsts policijai vai citai izmeklēšanas iestādei. Pašreizējais regulējums rada situācijas, ka nelietderīgi tiek tērēti vairāku izmeklēšanas iestāžu resursi, kas var novest pie kriminālprocesa neattaisnotas novilcināšanas. Ievērojot minēto, tika veikts grozījums KPL 387. panta trīspadsmitajā daļā, paplašinot regulējumu attiecībā uz visiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ne tikai smagiem vai sevišķi smagiem noziegumiem.

Par grozījumu KPL 406. pantā

Grozījumi **KPL 406. panta otrajā un ceturtajā daļā** ir saistīti ar to, ka e-lietas platformā, ievērojot tehniskos risinājumus, elektroniski nebūs iespējams parakstīties uz lēmuma, līdz ar to ir nepieciešams grozīt regulējumu, nosakot, ka turpmāk personas parakstās par lēmuma saņemšanu. Atbilstoši grozījumiem gan apsūdzētais, gan viņa aizstāvis un pārstāvis turpmāk varēs parakstīties par lēmuma saņemšanu vienā no KPL 317.² pantā noteiktajiem veidiem.

Par grozījumu KPL 412. pantā

Grozījumi **KPL 412. panta sestajā un 6.¹ daļā** pēc savas būtības ir precizējoši un nemaina esošo regulējumu. Ņemot vērā, ka turpmāk lietas materiāli būs elektroniskajā vidē, dokumentus, kurus KPL neparedz izsniegt personai, bet tikai iepazīstināt ar tiem, būs iespējams apskatīt uz procesa virzītāja rīcībā esošajām tehniskajām ierīcēm, līdz ar to likumā ir nepieciešams noteikt, ka šāda iepazīšanās ir pieļaujama tikai procesa virzītāja vai pilnvarotas personas klātbūtnē. Šādā veidā tiktu nodrošināta arī informācijas aizsardzība, liedzot personām nelikumīgi veikt šādu dokumentu kopijas. Ar pilnvarotu personu ir saprotama tāda persona, kuru ir norīkojis procesa virzītājs.

Par grozījumu KPL 418. pantā

Grozījumi paredz izslēgt no **KPL 418. panta ceturto daļu**, kas šobrīd paredz, ka informāciju par kriminālprocesa izbeigšanu, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, saglabā Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs. Atbilstoši Sodu reģistra likuma 7. pantam šāda informācija tiek iekļauta un glabāta Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Sodu reģistrā, līdz ar to šī norma pēc būtības ir deklaratīva un izslēdzama, lai regulējums netiktu dublēts dažādos likumos.

Par tiesas sēžu protokoliem (grozījumi KPL 482., 483. un 484. pantā)

Grozījumi **KPL 482., 483. un 484. pantā** ir savstarpēji saistīti un vērsti uz tiesas sēžu protokola regulējuma precizēšanu. Ņemot vērā, ka tiesas sēdes protokoli praksē tiek fiksēti divos veidos – rakstveidā vai ar tehniskajiem līdzekļiem – ir nepieciešams pilnveidot regulējumu KPL. Grozījumi KPL 482. panta pirmajā daļā paredz noteikt tiesas sēdes protokola definīciju. Atbilstoši grozījumiem tiesas sēdes protokols ir procesuāls dokuments, kurā fiksē lietas iztiesāšanas gaitu un tiesas sēdē pieņemtos lēmumus. Tiesas sēdi pilnā apjomā fiksē, izmantojot skaņu vai skaņu un attēlu ierakstu vai citus tehniskos līdzekļus, bet, ja tas nav iespējams, tiesas sēdi fiksē rakstveidā. Tādā veidā tiek nostiprināta pieeja primāri tiesas sēdi pilnā apjomā fiksēt ar tehniskiem līdzekļiem. Vienlaikus norādāms, ka grozījumi paredz

atteikties no tiesas sēdes protokola, kas tiek fiksēts ar tehniskajiem līdzekļiem, parakstīšanas, ņemot vērā, ka ar tehniskiem līdzekļiem sagatavota tiesas sēdes protokola parakstīšana tiks aizstāta ar tā apstiprināšanu TIS. Atbilstoši grozījumiem paredzēts pārcelt KPL 484. panta otro daļu uz KPL 482. panta 1.¹ daļu, nosakot, kādas ziņas tiek iekļautas tiesas sēdes protokolā.

Savukārt KPL 482. panta 2.¹ daļa noteic, ka tiesas sēdes protokolu uzglabā kopā ar krimināllietu un to ievieto un uzglabā TIS. Ņemot vērā, ka TIS ir daļa no e-krimināllietas, šāda kārtība nodrošina tiesas sēdes protokola uzglabāšanu vienuviet, proti, krimināllietā, kā arī gadījumos, ja krimināllietā tiks vesta papīra formātā, tiesas sēdes protokols tiks ievietots arī TIS, tādējādi nodrošinot pieeju tiesas sēdes protokolam elektroniskajā vidē.

Grozījums KPL 482. panta trešajā daļā paredz aizstāt vārdu "raksta" ar vārdu "sagatavo" un ir precizējošs, ņemot vērā, ka tiesas sēdes protokols var tikt sagatavots ar tehniskajiem līdzekļiem.

Tāpat tiek paredzēts izslēgt panta ceturto daļu, ņemot vērā, ka KPL 505. panta ceturajā daļā jau šobrīd nosaka, ka lietas dalībnieku debašu runas, kas tiek iesniegtas rakstveidā, tiek pievienotas lietas materiāliem, līdz ar to nav nepieciešams saglabāt šādu norādi arī KPL 482. pantā.

Ņemot vērā, ka tiesas sēdes protokola regulējums tiek pārcelts uz KPL 482. panta pirmo un 1.¹ daļu, ir nepieciešams izslēgt 483. pantu.

Grozījumi KPL 484. pantā paredz turpmāk šajā pantā noregulēt kārtību, kādā ir rakstāmi tiesas sēdes protokoli rakstveidā. Atbilstoši grozījumiem paredzēts izslēgt panta otro daļu, ņemot vērā, ka regulējums ir pārcelts uz KPL 482. panta 1.¹ daļu, nosakot tiesas sēdes protokola saturu, neatkarīgi no tā fiksēšanas veida. KPL 484. panta trešajā daļā paredzēts noteikt, ka papildus rakstveidā sagatavotajā tiesas sēdes protokolā tiek fiksēti arī iebildumi pret tiesas sēdes priekšsēdētāja rīcību. Savukārt grozījums KPL 484. panta ceturtajā daļā ir precizējošs, nosakot, ka apsūdzētā, cietušā, liecinieka, eksperta, kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka, kura mantai uzlikts arests, liecības un citu procesā iesaistīto personu paskaidrojumus, tiesas debašu runas, replikas, apsūdzētā pēdējais vārds tiek fiksēts rakstveida tiesas sēdes protokolā. Šādā veidā, gadījumos, kad tiesas sēdes protokols tiks veidots tikai rakstveidā, tas ietvers nepieciešamo informāciju par tiesas sēdes gaitu.

Attiecīgi grozījumi **KPL 326. pantā** ir redakcionāli. Ņemot vērā, ka ar grozījumiem tiek pilnveidots tiesas sēžu protokola regulējums, ir nepieciešams papildināt KPL 326. panta trešo daļu ar atsauci arī uz 482. pantu, nosakot, ka tiesas sēdes protokola saturu nosaka KPL 482. un 484. pants.

Par grozījumu KPL 496. pantā

Grozījumi **KPL 496. panta ceturtajā daļā** paredz nostiprināt personas, kura piedalās lietas iztiesāšanā, tiesības izteikt iebildumus pret tiesas sēdes priekšsēdētāja rīcību. Šobrīd KPL 482. panta otrā daļa noteic, ka, ja kādai no personām, kura piedalās iztiesāšanā, ir iebildumi pret sēdes priekšsēdētāja rīcību, šie iebildumi ierakstāmi tiesas sēdes protokolā, savukārt atbilstoši grozījumiem šādi iebildumi atsevišķi tiks fiksēti tikai, ja tiesas sēdes protokols tiks gatavots rakstveidā. Minētai normai ir divi mērķi – pirmkārt, paredzēt personai tiesības izteikt iebildumus tiesas sēdē, otrkārt, noteikt pienākumu šādus iebildumus fiksēt tiesas sēdes protokolā. Ņemot vērā, ka šobrīd šīs tiesības ir nostiprinātas tikai nodaļā, kas attiecas uz tiesas sēdes gaitas fiksēšanu, ir nepieciešami precizējoši grozījumi šādas tiesības nostiprināšanai arī KPL nodaļā, kas attiecas uz krimināllietas iztiesāšanu.

Par grozījumu KPL 516. pantā

Grozījums **KPL 516. panta otrajā daļā** ir precizējošs, paredzot izslēgt vārdus "slēgta aploksne", ņemot vērā, ka aploksnes var būt tikai papīra formātā, bet atsevišķās domas ir pievienojamas e-krimināllietai kā krimināllietas materiāls. Atbilstoši grozījumiem, joprojām ar tiesneša atsevišķajām domām varēs iepazīties tikai augstākas instances tiesa šā tiesas nolēmuma pārsūdzības gadījumā.

Par grozījumu KPL 628. pantā

Grozījums 628. pantā paredz ierobežot personu loku, kurām ir nosūtāms lēmums uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu izlemšanai tiesai, nosakot, ka turpmāk lēmums nav nosūtāms visiem pamata kriminālprocesa dalībniekiem. Grozījums ir nepieciešams, jo procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiek lemts tikai par konkrētas mantas konfiskāciju un tiek aizskartas tikai to personu tiesības, kurām pieder arestētā manta, līdz ar to procesā par noziedzīgi iegūtu mantu būtu jāiesaista tikai tās personas, par kuru mantu tiek lemts. Attiecīgi tiek sašaurināts arī uz tiesu aicināmo personu loks atbilstoši KPL 629. panta pirmās daļas 2. punktam. Šobrīd praksē tiek uzskatīts, ka lēmums jānosūta un attiecīgi uz tiesas procesu jāaicina visi kriminālprocesā iesaistītie aizdomās turētie vai apsūdzētie, arī tie, kuru mantai nav uzlikts arests, proti, arī tie aizdomās turētie vai apsūdzētie, kuru tiesības procesā par noziedzīgi iegūtu mantu netiek aizskartas, tādējādi procesa norise var tikt kavēta, piemēram, gadījumos, kad kāds no aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kuru manta netiek aizskarta, atrodas ārvalstīs un ir nepieciešams lēmumu, kā arī uzaicinājumu uz tiesu nosūtīt, izmantojot tiesiskās palīdzības lūgumu. Grozījums pamatā ir vērsts uz to, lai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistītu tikai tās personas, par kuru mantas konfiskāciju tiek lemts, tādējādi nodrošinot raitu un efektīvu procesa virzību.

3. Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas

Grozījumu izstrādē piedalījās Tieslietu ministrijas pastāvīgā KPL darba grupa, kas darbojas kopš 2005. gada (ar tieslietu ministra 2020. gada 9. marta rīkojumu Nr. 1-1/69 darba grupas sastāvs atjaunots).

Grozījumu saistībā ar e-krimināllietas ieviešanu, tostarp KPL 18.¹ nodaļas, izstrādē piedalījās Ģenerālprokuratūras, Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, Tiesu administrācijas un e-lietas izstrādātāja SIA "Synergy" pārstāvji.

Grozījumi tika izvērtēti Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas sēdē, kas notika 2021. gada 13. aprīlī, 14. septembrī un 21. septembrī, kā arī Saeimas Juridiskās komisijas sēdē, kas notika 2021. gada 23. februārī, 21. aprīlī un 29. septembrī.